

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Від ефективності використання оборотних активів значним чином залежить прибутковість операційної діяльності сільськогосподарських підприємств. За даними Державної служби статистики України в структурі витрат на виробництво сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах в Україні в 2015 році 4,5 % приходилося на амортизацію [4], яка відображає внесок необоротних активів у вартість створеної продукції, та 95,5 % витрат на виробництво сільськогосподарської продукції здійснювалося за рахунок використання оборотних активів.

Дослідженню ефективності використання оборотних активів в сільськогосподарських підприємствах були присвячені праці багатьох вчених економістів-аграрників, зокрема: В.Г. Андрійчука, С.І. Василюшина М.Я. Дем'яненка [1, 2, 3]. Та зміни умов господарювання зумовлюють необхідність подальших пошуків шляхів забезпечення ефективності оборотних активів сільськогосподарських підприємств.

Метою нашого дослідження стало узагальнення теоретичних та методичних аспектів управління ефективністю оборотних активів сільськогосподарських підприємств.

Згідно з П(С)БО 2 оборотні активи визначені як грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. До складу оборотних активів входять:

– оборотні виробничі засоби. В їх складі виділяють запаси у тому числі виробничі запаси, які включають запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні; поточні біологічні активи; незавершене виробництво; витрати майбутніх періодів;

– фонди обігу, в складі яких – готова продукція, товари, векселі одержані, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи.

В економічному аналізі, як правило, використовується термін «оборотні засоби», який є дещо вужчим, ніж оборотні активи.

Забезпеченість оборотними засобами сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах є різною. Зокрема, у 2012 році серед обстежених 198 підприємств Харківської області середня забезпеченість становила 4250 грн. на один га, але у групі підприємств (9 підприємств) з найнижчим рівнем забезпеченості на 1 га приходилося 915,4 грн., а в групі з найбільшим рівнем забезпеченості (28 підприємств) на 1 га приходилося 10959,8 грн. У найбільшій групі (101 підприємство) рівень забезпеченості оборотними засобами становив 2725,4 грн. на 1 га [2].

Рух оборотних активів відбувається й охоплює стадії постачання, виробництва та реалізації. У зв'язку з цим важливим є управління оборотними активами, яке повинно забезпечити безперервність процесу виробництва і реалізації продукції з найменшою кількістю оборотних засобів. Це означає, що оборотні засоби підприємств повинні бути розподілені на всіх стадіях кругообігу в необхідній формі й у мінімальному, але достатньому обсязі.

Ефективність як економічна категорія передбачає забезпечення найбільшої віддачі від наявних ресурсів підприємства за заданого рівня продуктивності технологій. Ефективність як управлінська категорія означає як ступінь досягнення запланованих цілей, так і їх досягнення з найменшими витратами [1].

Управління ефективністю оборотних активів передбачає сукупність управлінських заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх використання. Сукупність таких заходів передбачає: визначення бажаного рівня ефективності використання оборотних активів, розробку плану обсягів та структури забезпеченості оборотними активами підприємства, розробку заходів із

* Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор

безперебійного постачання предметів праці, їх належного зберігання та недопущення перевитрачання; розробку заходів щодо своєчасності розрахунків та мінімізації дебіторської заборгованості, ефективності фінансових інвестицій; оцінку стану ефективності використання оборотних активів; коригування плану та заходів із підвищення ефективності оборотних активів; мотивації працівників щодо підвищення ефективності використання оборотних активів.

Аналіз використання оборотних активів як важливий етап оцінки та планування заходів із підвищення ефективності їх використання передбачає розрахунок комплексу показників. Зокрема, М.Я Дем'яненко було виділено чотири групи таких показників [3]. В першу групу були включені показники, які характеризують розміщення оборотних засобів, та забезпеченість ними всіх стадій кругообігу, їх завантаженість у сферах виробництва й обігу на основі показників завантаженості оборотних засобів. Цей укрупнений підрозділ показників деталізується такими показниками: у сфері виробництва – завантаженість оборотних засобів у виробничих запасах, із поділом їх на запаси сільськогосподарського та промислового виробництва, у незавершеному виробництві – у витратах майбутніх періодів; у сфері обігу – завантаженість оборотних засобів у готову продукцію, грошові надходження, в розрахунках.

У другій групі об'єднані показники, які характеризують співвідношення між оборотними засобами, що знаходяться на різних стадіях кругообігу (у виробничій сфері, у сфері обігу); співвідношення між основними й оборотними засобами; забезпеченість оборотними засобами; динаміку руху як усієї сукупності оборотних засобів, так і окремих їх елементів.

У третю групу входять показники, що характеризують оборотні засоби з позиції джерел їх формування. До них належать: питома вага оборотних засобів сформованих за рахунок власних і прирівняних до них джерел; питома вага залучених засобів з усіх джерел, у тому числі за рахунок кредитів банків; забезпеченість власними оборотними коштами, співвідношення власних і залучених коштів.

Четверта група показників безпосередньо характеризує ефективність використання оборотних активів. Це оборотність усієї сукупності оборотних активів та їх частин на різних стадіях кругообігу, оборотність та віддача від їх використання (коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту оборотних активів, матеріаловіддача, матеріаломісткість, обсяг валової продукції на одиницю вартості оборотних активів, рентабельність оборотних активів).

Така систематизація показників поліпшує їх сприйняття та робить зручним використання для розробки й проведення управлінських заходів. Системний підхід до аналізу ефективності створює можливості вивчати оборотні активи у тісному взаємозв'язку із функціональною роллю в процесі розширеного відтворення, чим досягається обґрунтована оцінка їх потенційних можливостей, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування не тільки оборотних засобів, але й сільськогосподарського підприємства в цілому.

Отже, управління ефективністю оборотних активів передбачає сукупність управлінських заходів з планування, організації, контролю та мотивації щодо підвищення ефективності їх використання. Важливою складовою процесу управління ефективністю оборотних активів виступає економічний аналіз забезпеченості, структури на різних стадіях кругообігу, джерел формування, оборотності та віддачі від використання оборотних активів. При цьому оптимальна структура оборотних активів матиме певні особливості залежно від спеціалізації сільськогосподарського підприємства.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств аграрного комплексу: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Василюшин С.І. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств Харківської області оборотним засобами / С.І. Василюшин // Зб. наук. праць Таврійськ. держ. агротехнолог. ун-ту (економічні науки). – Мелітополь : Тип. «Люкс», 2013. – № 1 (21). – Т. 3. – С. 58-65.
3. Дем'яненко М.Я. Ефективність оборотних засобів у сільському господарстві: теорія, методологія, практика / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2013. – № 5. – С. 44-52.
4. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2015 рік / Держ. служба статистики України; відп. за вип. О.М. Прокопенко. – К., 2016. – 360 с.

